

„Як журналісту захистити
право на використання
техніки“

ГАРАНТІЇ ВИКОРИСТАННЯ

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

ч. 2 статті 34 Конституції України передбачає:

- кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.

ГАРАНТІЇ ВИКОРИСТАННЯ

ЗУ Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні

Згідно з п. 3 частини 2 статті 26 Закону :

- журналіст має право **відкрито здійснювати записи**, в тому числі із застосуванням будь-яких технічних засобів,
- за **ВИНЯТКОМ** випадків, передбачених **ЗАКОНОМ**.

ГАРАНТІЇ ВИКОРИСТАННЯ

ЗУ ПРО ІНФОРМАЦІЙНІ АГЕНТСТВА

Частина 3 статті 21 Закону :

- журналіст інформаційного агентства має права та виконує обов'язки, визначені чинним законодавством України про пресу, телебачення і радіомовлення.

ГАРАНТІЇ ВИКОРИСТАННЯ

Закон України “ПРО ІНФОРМАЦІЮ”

частина 1 статті 25 Закону передбачає:

журналіст під час виконання професійних обов'язків **має право** здійснювати:

- письмові,
- аудіо- та
- відеозаписи

із застосуванням необхідних технічних засобів.

ВИНЯТКИ:

- випадки, передбачені законом (!!!)

ЩО ТАКЕ ЗАКОН?

- це акт, прийнятий Верховною Радою України (стаття 91 Конституції України);
- який оприлюднено в установленому порядку (стаття 94 Конституції України).

Закон набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування (ч. 5 ст. 94 Конституції України).

ЩО ТАКЕ ЗАКОН?

практика Європейського Суду

- НА повинен бути законом не тільки по формі, але й за змістом, тобто **мати певний якісний рівень**.
- Це означає, що **НА має бути:**
- а) **доступним** (тобто оприлюдненим та таким, з яким міг би ознайомитись кожний, кого даний правовий акт стосується. Як правило, це робиться шляхом опублікування);
- б) **передбачуваним** (*див. п. 52 у справі "Об'єднання "Ферайн геген Тьєрфабрікен" проти Швейцарії"*).

Справа "Об'єднання "Ферайн геген Тьєрфабрікен" проти Швейцарії"

- «... норму не можна вважати "законом" у контексті пункту 2 статті 10, якщо її не сформульовано з **достатньою чіткістю**, яка дає змогу будь-якій особі - якій за потребою може бути надана відповідна консультація - передбачити, достатньою за даними обставинами мірою, наслідки, які може спричинити дана дія. Немає потреби в передбачуваності цих наслідків з абсолютною певністю. Також, незважаючи на бажаність визначеності, її наслідком може виявитися надмірна ригідність, а закон повинен мати здатність відповідати обставинам, що змінюються. Отже, чимало законів незмінно формулюються у термінах, які більшою чи меншою мірою є нечіткими і тлумачення та застосування яких є питаннями практики».

ГАРАНТІЇ ВИКОРИСТАННЯ

Частина 2 статті 11 Закону України «Про судоустрій і статус суддів України»:

- Розгляд справ у судах **відбувається відкрито**, крім випадків, установлених процесуальним законом.
- Учасники судового процесу та інші особи, присутні на **відкритому судовому засіданні, можуть використовувати портативні аудіотехнічні засоби.**
- Проведення в залі судового засідання фото- і кінозйомки, відеозапису, а також транслявання судового засідання **допускається за рішенням суду.**

Фото, відео зйомка при розгляді адміністративних справ:

ДОПУСКАЮТЬСЯ :

- на підставі ухвали суду;
- за умови наявності згоди на це осіб, які беруть участь у справі (крім тих, які є суб'єктами владних повноважень).

УХВАЛА

Судацького міського суду Автономної Республіки Крим від
26.04.2011 у справі 2-а-426/2011 року

- При розгляді справи **представники позивача** ОСОБА_2, ОСОБА_3, заявили у суді клопотання про дозвіл участі у справі та проведення відео звукозапису із застосуванням стаціонарної апаратури судового засідання по цій справі кореспондента ОСОБА_6 .
- Суд вислухавши думку учасників процесу, які поклались на розсуд суду, та представника третьої особи ОСОБА_5, яка не дала згоди на проведення відео звукозапису із застосуванням стаціонарної апаратури у судовому засідання по цій справі кореспондента ОСОБА_6,

УХВАЛА

Судацького міського суду Автономної Республіки
Крим **від** 26.04.2011 у справі 2-а-426/2011 року

- та виходячи із вимог ч.8, ст.12 КАС України , де зазначено, що проведення в залі судового засідання фото, і кінозйомки, відео -, звукозапису із застосуванням стаціонарної апаратури, а також транслявання судового засідання по радіо і телебаченню допускається на підставі ухвали суду за наявності згоди на це осіб, які беруть участь у справі, крім тих, які є суб'єктами владних повноважень.
- В зв'язку с тим, що представник третьої особи ОСОБА_5, яка **не являється суб'єктом владних повноважень** не дала свої згоди на проведення відео звукозапису із застосуванням стаціонарної апаратури у судовому засідання по цій справі кореспондента ОСОБА_6, у задоволенні даного клопотання слід відмовити.

Фото, відео зйомка при розгляді цивільних справ:

ДОПУСКАЮТЬСЯ:

- на підставі ухвали суду;
- за умови наявності згоди на це осіб, які беруть участь у справі.

Фото, відео зйомка при розгляді господарських, кримінальних справ, справ про адміністративні правопорушення:

- Порядок проведення фото, відео зйомки в судовому засіданні процесуальним законом не передбачений.
- Діє загальне правило про проведення фото, відео зйомки в судовому засіданні, передбачене ст. 11 Закону України “ Про судоустрій і статус суддів” та ст. 307 ЦК України, які в сукупності передбачають наявність:
 - дозволу суду (відповідної ухвали з цього питання);
 - згоди учасників судового процесу.

Стаття 307 ЦКУ.

Захист інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок

Частина 1:

- Фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою.
- Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру.

Стаття 307 ЦКУ.

Захист інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок

частина 2:

- Фізична особа, яка погодилася на знімання її на фото, кіно-, теле- чи відеоплівку, може вимагати припинення їх публічного показу **в тій частині, яка стосується її особистого життя**. Витрати, пов'язані з демонтажем виставки чи запису, **відшкодовуються цією фізичною особою**.

частина 3:

- Знімання фізичної особи на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, в тому числі **таємне, без згоди** особи може бути проведене лише у випадках, встановлених законом.

Стаття 308 ЦКУ

Охорона інтересів фізичної особи, яка зображена на фотографіях та в інших **художніх творах**

1.

- Фотографія, **інші художні твори**, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи, а в разі її смерті - за згодою таких осіб:
 - дітей, вдови (вдівця);
 - а якщо їх немає, - батьків, братів та сестер

Стаття 308 ЦКУ

Охорона інтересів фізичної особи, яка зображена на фотографіях та в інших **художніх творах**

2.

- Якщо фізична особа, яка **позувала авторів за плату**, фотографія, інший художній твір може бути публічно показаний, відтворений або розповсюджений **без її згоди**.
- Фізична особа, яка позувала авторів фотографії, іншого художнього твору за плату, а після її смерті - її діти та вдова (вдівець), батьки, брати та сестри можуть вимагати **припинення** публічного показу, відтворення чи розповсюдження фотографії, іншого художнього твору за **умови відшкодування** автору або іншій особі пов'язаних із цим **збитків**.

Стаття 308 ЦКУ

Охорона інтересів фізичної особи, яка зображена на фотографіях та в інших **художніх творах**

3.

- Фотографія може бути розповсюджена без дозволу фізичної особи, яка зображена на ній, якщо це викликано необхідністю захисту її інтересів або інтересів інших осіб.

ЗУ ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА

СТАТТЯ 10:

- **Не є об'єктом авторського права, зокрема:**
- а) повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації.

Аналогічні положення містить стаття 434 ЦКУ

СПРАВА

за позовом ОСОБА_1 до ДП РГ „События” про захист честі, гідності, ділової репутації

Артемівський міськрайонний суд встановив:

- 28.12.2005 року була надрукована стаття в газеті „События” під назвою „Заигрался в писательство”, та в газеті від 18.01.2006 року стаття під назвою “Долгоиграющий Братков”, суд вважав, що підстави для висновку, що в статтях були розповсюджені відомості, які принижують честь, гідність та ділову репутацію позивача, відсутні, оскільки в статтях були надруковані оціночні судження відносно творчої діяльності позивача як письменника, тому суд відмовив в задоволенні позову.
- Проте суд першої інстанції дійшов до висновку, що в статті **ІНФОРМАЦІЯ_1 надрукована фотографія позивача без його згоди**, чим порушені права позивача, тому суд зобов’язав відповідача опублікувати статтю з зазначенням неправомірності опублікування фотографії з принесенням вибачень.

СПРАВА

за позовом ОСОБА_1 до ДП РГ „События” про захист честі, гідності, ділової репутації

● АПЕЛЯЦІЙНИЙ СУД:

- Встановлено, що в статті ІНФОРМАЦІЯ_1 в газеті від 18.01.2006 року, була надрукована фотографія позивача. В судовому засіданні **не спростовувалось, що згоди позивача на розповсюдження фотографії надано не було.**
- Відповідно до ч. 1 ст. 307 ЦК України фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відео плівку лише за її згодою. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру.
- **Встановлено, що позивач був знятий на фото при проведенні заходу публічного характеру (!!!), відповідно до вказаних вимог закону його згода на знімання на фото припускається (!!!).**

СПРАВА

за позовом ОСОБА_1 до ДП РГ „События” про захист честі, гідності, ділової репутації

- Частиною 1 ст. 308 ЦК України передбачено, що фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи, а в разі її смерті - за згодою осіб, визначених частиною четвертою статті 303 цього Кодексу. **Оскільки згоди позивача на відтворення його фотографії не було отримання, відповідно до зазначених вимог закону, суд першої інстанції дійшов до обґрунтованого висновку щодо порушення прав позивача та їх захисту.**

СПРАВА Ф. проти тижневика "ВГОРУ" та інших

(рішення Суворовського районного суду м. Херсона від 18.11.2011)

- 1 липня 2010 року в тижневику "Вгору" на першій сторінці газети було опубліковано статтю "Маршрутки: нервний сервіс», поряд з якою розміщено фотографію, яка за змістом ілюструє дорожньо-транспортну пригоду з участю маршрутного таксі. На фото зображена позивачка, що не оспорювалось сторонами.
- В судовому засіданні свідки пояснили, що вони бачили, що відбувається фотозйомка, яка проводилась на вулиці.

СПРАВА Ф. проти тижневика "ВГОРУ" та інших

(рішення Суворовського районного суду м. Херсона від 18.11.2011)

- " На думку суду, оскільки в даному випадку фотозйомка проводилась **відкрито на вулиці, з метою висвітлення ДТП**, згода позивача на проведення вказаних дій не була обов'язковою, так як закон в даному випадку передбачає виключення і припускає наявність згоди учасників зйомки при даних обставинах. Також суд не може погодитися з твердженням позивача щодо незаконного, на думку позивача, розповсюдження зазначеної фотографії, оскільки як вже зазначалося на вказаному фотознімку ілюстрована дорожньо-транспортна пригода, а не безпосередньо особа позивача, і саме з метою висвітлення пригоди була розповсюджена ця фотографія, що впливає із змісту статті. Стороною **не доведено суду, що вказана фотографія є художнім твором "**.
- Апеляційний суд залишив рішення районного суду без змін.

ПРИНЦЕСА ГАННОВЕРСЬКА ПРОТИ НІМЕЧЧИНИ

- Європейський Суд, розглядаючи цю справу, надав перевагу захисту права на приватність і зазначив, що у справах, при розгляді яких Європейському Суду довелося встановити баланс між захистом приватного життя і свободою висловлювання поглядів, він завжди підкреслював внесок, який фотографії чи статті в пресі зробили в обговорення, що має суспільний інтерес для громадськості.

ПРИНЦЕСА ГАННОВЕРСЬКА ПРОТИ НІМЕЧЧИНИ

- Європейський Суд дійшов висновку про те, що публікація спірних фотографій і статей єдиною ціллю мала задоволення цікавості певних читачів щодо подробиць приватного життя заявниці, а тому не може вважатись внеском в обговорення питань громадської значущості, незважаючи на те, що заявниця була широко відома громадськості.

Видавнича група ТОВ «NEWS» проти Австрії (No. 2)

- У п.34 рішення суд зазначив: „Пан Г. діловий магнат. Національні суди зауважили, що його фото не було відоме широкому загалу, і до цього друкувалось лише у професійних журналах. Навіть, якщо пан Г. не планував з'являтися на громадській сцені, Суд вважає, що діловий магнат, який володіє та керує одним з найбільш престижних підприємств в країні, є публічною фігурою“.

Маріупольська справа – “сюжет про ДТП, яке сталося через собак”

- <http://www.youtube.com/watch?v=QQ7mKmCHTbw>
- Позивач подав позов про стягнення 100 000 моральної шкоди
- Про зобов'язання видалити відеозапис з веб-сайтів.

Маріупольська справа – “сюжет про ДТП, яке сталося через собак”

- Аргументи позовної заяви:
- Журналіст принизив позивача, як особистість та поставив під загрозу його репутацію законослухняного громадянина України;
- Без згоди позивача розміщено фото та відео, відбулася трансляція;
- Позивач психо-емоційно переймався з приводу того, що відбулося. Втратив можливість нормально спілкуватися із рідними, вимушений був звільнитися з роботи і оформити інвалідність 2-ї групи.
- Порушення ст.297 ЦК України – недоторканість честі та гідності та ст.299 ЦК – недоторканість ділової репутації, також посилення на захист приватного життя.

Херсонська справа – “як суддя бігав від журналіста”

- <http://vgoru.org/modules.php?name=News&file=article&sid=11809>
- **Песочница Суворовского суда**
- *Ирина Ухварина, "Вгору"*

Наблюдали, как дети ссорятся, играясь в песке? Главный, как правило, тот, кто считает кучу своей. Сразу же начинается: "Уходи с моей песочницы, а то маме-папе скажу"... И именно детскую обиду напомнило мне поведение судьи Суворовского районного суда Херсона Владимира Званчука на недавнем заседании.

Проходило оно во вторник, 10 марта. Судья Званчук рассматривал дело о наркоторговле.

Я, как журналист, присутствовала на этом открытом заседании и записывала происходящее на служебный диктофончик. Делала подобное далеко не первый раз, и абсолютно никогда этого не скрывала. Тем более, что данное право дано нам уголовно-процессуальным Кодексом. Это раньше, за "царя Гороха", когда аппаратура была громоздкая, требовалось разрешения судьи на ее установку. Сейчас же – пиши не хочу, тем более, что процессу это совершенно не мешает.

Херсонська справа – “як суддя бігав від журналіста”

- Но в суде поменялась охрана. Раньше была "местная", из сотрудников административной милиции. Теперь же – охраняют нас и сторожат подсудимых молодые ребята из внутренней службы. Вероятно, совсем свежий призыв. Один из них вдруг вздумал проявить бдительность, подошел и приказал диктофон выключить и убрать. Понятно, что я отказалась. Он стал настаивать. Услышав шум, судья прервался и спросил, что происходит. Мальчик пожаловался, что я его не слушаю. Его честь тут же принимает решение и тоже требует выключить диктофон или покинуть зал заседаний. Пришлось корректно напомнить судье, что это – мое право, причем согласно закона, которым руководствуется в своей работе и суд. Тогда господин Званчук, обидевшись, но сохраняя достоинство, сам покинул зал заседаний, оставив в растерянности и двух подсудимых, чья судьба решалась, и их адвокатов, и даже собственных помощников. Но когда я вышла следом, он тут же развернулся, снова заскочил в зал и – захлопнул дверь. Ладно, молодым ребятам, которые выполняют чье-то указание следить за порядком, не разобравшись в его сути, это еще можно простить. Но подобное поведение высокоуважаемого служителя Фемиды, право, даже странно. Ну прямо, детский сад и песочница.

Херсонська справа – “як суддя бігав від журналіста”

- Скарга на дії судді до ВККС, як засіб захисту прав журналіста.
- Порушення:
 - ст.25 Закону України “Про інформацію”;
 - ст.11 Закону України “Про судоустрій і статус суддів”;
 - ст.20 Кримінального процесуального кодексу України - розгляд справ у всіх судах відкритий, за винятком випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.

□

Херсонська справа – “як суддя бігав від журналіста”

- п. 6 Постанови спільного розширеного засідання Президії Верховного Суду України, президії Ради суддів України та колегії Державної судової адміністрації України від 18.02.2005 року № 2 «Про стан здійснення судочинства у 2004 році і завдання на 2005 рік» було дано завдання головам апеляційних та місцевих судів «забезпечити висвітлення в засобах масової інформації ролі та значення судів, завдань, які стоять перед ними, й існуючих у них проблем; із метою збереження прозорості судочинства надавати засобам масової інформації можливість своєчасно інформувати громадськість про діяльність судів і відповідно до норм чинного законодавства висвітлювати судові процеси та транслювати судові засідання».

Херсонська справа – “як суддя бігав від журналіста”

- **Вимоги скарги:**
- Провести перевірку за вказаними у скарзі фактами.
- Притягнути до дисциплінарної відповідальності суддю Суворовського районного суду м.Херсона Званчука Володимира Марковича до дисциплінарної відповідальності за перешкоджання у здійсненні професійної діяльності журналістів.
- Зобов'язати суддю Суворовського районного суду м. Херсона у подальшому не чинити перешкоди у здійсненні професійної діяльності журналістів.

Якщо забороняють використовувати техніку

- 1. Представитися, показати посвідчення і чітко послатися на норми, які гарантують право журналіста використовувати техніку.
- 2. Нагадати про існування ч.2 ст.19 Конституції України відповідно до якої кожен посадовець зобов'язаний діяти лише **на підставі, в межах повноважень** та **у спосіб**, що передбачені Конституцією та законами України

Якщо забороняють використовувати техніку

- 3. Поставити чітке питання – на якій підставі, на частині і статті якого закону Ви вимагаєте мене припинити використовувати техніку, обмежуєте моє професійне право?
- 4. Якщо вимога продовжує лунати тільки тому, “що я так хочу” – нагадати про ст.171 Кримінального кодексу України, яка передбачає кримінальну відповідальність за перешкоджання законній професійній діяльності журналіста. Повідомити, що будете звертатися за захистом своїх прав до суду та правоохоронних /контролюючих/ органів.

Якщо забороняють використовувати техніку

- 5. Якщо посадова особа, під час здійснення повноважень вважає, що може заборонити себе знімати – нагадати, що вона є публічною особою, яка утримується за рахунок коштів платників податків і знаходиться саме на роботі.

Якщо забороняють використовувати техніку

Публічними фігурами є особи, які обіймають державні посади і (або) користуються державними ресурсами, а також усі ті, хто відіграє певну роль у суспільному житті (у галузі політики, економіки, мистецтва, соціальній сфері, спорті чи в будь-якій іншій галузі).

У статтях 3, 4, 6 Декларації вказується, що оскільки політичні діячі та **посадові особи**, які обіймають публічні посади або здійснюють публічну владу на місцевому, регіональному, національному чи міжнародному рівнях, вирішили апелювати до довіри громадськості та погодилися "виставити" себе на публічне політичне обговорювання, то вони підлягають **ретельному громадському контролю** і потенційно можуть зазнати гострої та сильної громадської критики у засобах масової інформації з приводу того, як вони виконували або виконують свої функції. При цьому зазначені діячі та особи не повинні мати більшого захисту своєї репутації та інших прав порівняно з іншими особами.

Якщо забороняють використовувати техніку

- У зв'язку з цим, межа допустимої критики щодо політичного діяча чи іншої публічної особи є значно ширшою, ніж окремої пересічної особи. **Публічні особи неминуче відкриваються для прискіпливого висвітлення їх слів та вчинків і повинні це усвідомлювати.**

/п.21 Постанови Пленуму ВСУ №1 від 27.02.2009 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи»
посилання на Декларацію про свободу політичних дебатів у засобах масової інформації (далі - Декларація), схваленої 12 лютого 2004 року на 872-му засіданні Комітету Міністрів Ради Європи, а також рекомендації, що містяться у Резолюції 1165 (1998) Парламентської Асамблеї Ради Європи про право на недоторканість приватного життя/

Якщо забороняють використовувати техніку

- 6 Якщо події відбуваються на вулиці, публічному заході – нагадати про ст.307 ЦК України, в якій міститься презумпція згоди особи на фото, відео зйомку у публічному місці.
- 7. Максимально фіксувати все, що відбувається на відео, аудіо.
- 8. Не віддавати НІКОМУ будь-які носії інформації. Це приватна власність (редакції або журналіста)!

Якщо забороняють використовувати техніку

- 9. ЧІТКО ПАМ"ЯТАТИ І ПОВІДОМЛЯТИ, ЩО ВИ:
- а) журналіст, який збирає суспільно значиму інформацію з метою інформування /не "праздношатаючийся" елемент/
- б) Ваш статус, права встановлено діючим законодавством і випадки його обмеження також;
- в) вулиця, офіційні, публічні і відкриті заходи в органах влади – є публічними заходами на яких знаходяться особи щодо яких діє презумпція згоди на зйомку.